

رسته‌ی شوین

کهوتووی لهویش

● د. کوردستانی موکریانی ●

کولنجی ناداب - زانکوی سه‌لاحه‌ددین

چونکه ووشک بووه . .]

پروفیسور قه‌ناتی کوردو له (زمانی کوردی) دا^(۱) باسیکی کورتی له‌لاپه‌ره (۷۱ و ۷۲) ی‌ئەم به‌ره‌مه‌ی دا بو‌رسته‌ی تیکه‌ل ته‌رخان کردوو و تیدا باسی ناوی ئامرازی (چمکی) بردوو و رسته‌یه‌کیشی به‌وینه بو‌هیناوه‌توو.

ماموستایان که‌ریمی ئەیبوی وی . آ . سمیرنۆفا له به‌هه‌می (دیالیکتی کوردی موکری) دا^(۲) سی دیری لاپه‌ره (۱۴۱) یان بو‌ئەم جو‌ره رسته شوین کهوتوو ته‌رخان کردوو له‌و ئامرازه‌گه‌یه‌نه‌رانه‌ی هاوبه‌شی دارشتی ده‌که‌ن نیوی (چونکه، چونکو، له‌به‌ر ئەوه‌ی، که) یان بردوو و ئەم دوو رسته‌یه‌ی خوا‌ره‌وه‌شیان به‌وینه هیناوه‌توو :- ئەم گۆشتم نه‌کری، چونکه دووکان داخرا بوو. له‌به‌ر ئەوه‌ی، که برسی بووم، نه‌متوانی زۆر تر ریگا برۆم.

ماموستا محمه‌د ئەمین هه‌ورامانی له به‌ره‌می د. زاری زمانی کوردی له ترازووی به‌راوورددا^(۳) له خالی چه‌وته‌می جو‌ره‌کانی . رسته‌ی لیک‌دراودا ناوی ئامرازی (چونکه) ی بردوو و رسته‌یه‌کیشی به‌وینه بو‌هیناوه‌توو.

زهری آ. یوسوپیوفا له‌نیو به‌ره‌می ریزمانی (شیوه‌ی سلیمانی - زمانی کوردی).^(۴) له لاپه‌ره (۱۲۶) دا باسیکی کورتی، رسته‌ی

سه‌ره‌تا

هه‌تا ئەم‌رو له‌نیو ئه‌و به‌ره‌مه‌ ریزمانی یانه‌ی به‌رچاوم کهوتوون، باب‌ه‌تی رسته‌ی شوین کهوتووی هوی له‌نیو رسته‌ی تیکه‌ل دا سه‌رباری ئەوه‌ی به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ربه‌خو‌و‌زان‌ستانه‌ی له‌ی نه‌کو‌ل‌دراوه‌توو، هه‌ر ته‌نیا له‌نیو چهند سه‌رچاوه‌یه‌ک دا ناوی هاتوو و باسیکی کورتی له‌سه‌ر نووسراوه‌وه‌یا هه‌ر تا که رسته‌یه‌کی به‌وینه بو‌هیندراوه‌توو، ئە‌گه‌رچی ئەم جو‌ره رسته‌یه به‌شیوه‌یه‌کی فراوان له‌ زمانی کوردی دا به‌کار دیت، هوی ئەمه‌ش بو‌که‌می لیک‌کۆلینه‌وه‌ له‌ بواری زانستی سینتاکس دا ده‌گه‌رێتوو.

ماموستا نوری علی‌ أمين له به‌ره‌می ریزمانی (ریزمانی کوردی) دا^(۱) به‌شیکی بو‌رسته ته‌رخان کردوو و رسته‌ی شوین کهوتووی سه‌ر به‌رسته‌ی تیکه‌لی دا به‌ش کردۆته سه‌ر سی پارچه :-

۱ - پارچه‌ی ناوی .

۲ - پارچه‌ی ئاوه‌ل‌ناوی .

۳ - پارچه‌ی ئاوه‌ل‌کاری .

پارچه‌ی ئاوه‌ل‌کاریشی دا به‌ش کردۆته سه‌ر نۆبه‌ش له به‌شی سی‌یه‌می دا به‌م جو‌ره له رسته‌ی شوین کهوتووی، هوی ده‌دویت :-

۳ - بۆ سه‌به‌ب به‌کار نه‌هینری، وُه‌ک :- ئەم نه‌مامه هه‌ل ئەکیشم،

شونین که وتووی هویی کردوه، به نایبتهسی له رووی نهو
 نامرازانهسی، که بونیات نانی هم جوره رسته تیکه له هاوبه شی
 ده کن و ناوی نامرازی گه یه نه ری هویی (چونکه، چونکو، له بهر
 نهوی که) بردوه وه باری شونینی رسته سی شونین که وتووی
 هویی یه وه له نیورسته سی تیکه له دا ده لیت: (که رسته سی
 شونین که وتووی هویی به نامرازی گه یه نه ری - چونکه، چونکو -
 ده ست پی ده کات، نهو شونینی له نیورسته سی تیکه له دا ده که ونه
 دواي رسته سی سره کی یه وه، به لام که به نامرازی گه یه نه ری - له بهر
 نهوی که - ده ست پی ده کات رسته شونین که وتووه که به پیش رسته سی
 سره کی ده که ونیت ورسته سره کی یه که ش به وشه سی - بویه - وه یا -
 بهو هویی وه - ده ست پی ده کات، بو هم جوره رسته شونین که وتووه
 چوار رسته سی تیکه لی به ونه هیناوه ته وه.

توزهری هم لیکولینه وه یه له لاپه ره (۸۳ و ۸۴) سی (سیتاکسی
 رسته سی ساده)^(۱) دا دواي نهوی پیناسه سی هم جوره رسته یه سی
 کردوه، لهو نامرازه گه یه نه رانه سی، که رسته سی شونین که وتووی
 هویی به رسته سی سره کیوه ده گه یه نیت ناوی نامرازی گه یه نه ری
 (چونکه، چونکی، چمکی) بردوه وه چند رسته به کیشی به ونه بو
 هیناوه ته وه سه بارت به شونینی هم جوره رسته یه ش له نیورسته سی
 تیکه له دا ده لیت: (رسته سی شونین که وتووی هو هم همیشه ده که ونه
 دواي رسته سی سره کی یه وه.)

رسته سی شونین که وتووی هویی

رسته سی شونین که وتووی هویی له رسته سی تیکه له دا هویی
 روودانی رووداوی نیورسته سی سره کی روون ده کاته وه وه لامی
 پرسیا ری بو، بویه، له بهر چی ده داته وه.

له زمانی کردی دا رسته سی شونین که وتووی هویی له نووسین و
 له قسه کردن دا زور به کاردیت لهو نامرازه گه یه نه رانه سی، که رسته سی
 شونین که وتووی هویی به رسته سی سره کی یه وه ده به ستیه وه؛
 نامرازی گه یه نه ری (چونکه چونکو، له بهر نهو، له بهر نهوی که)
 به کاردیت.

رسته سی شونین که وتووی هویی وه کو هم موو جوره کانی دی
 رسته سی شونین که وتووه له رووی دارشتنی سیتاکسی یه وه هرگیز به
 ته نیا به کارناپت و له رووی واتاوه ش به بی رسته سی سره کی ناتاواو
 ده بیت، چونکه ماناکه سی تهواو که ری مانای رسته سی سره کیه،
 که واتا رسته سی شونین که وتووی هویی له دوو لایه نه وه، لایه نی

دارشتنی سیتاکسی و، لایه نی واتاوه به نندیواری به رسته سی سره کی
 نیورسته سی تیکه له دا هه یه.

بو ونه هم رسته تیکه لانه سی خواره وه هم جوره پینوه ندی یه سی
 نیوان رسته سی شونین که وتووی هویی ورسته سی سره کی له نیورسته سی
 تیکه له دا روون ده که نه وه:

پیم مه لی میمکه و بلی پووری، چونکه هیشتا نه بووم به میمک.
 (شار - ۴۸)

(پیم مه لی میمکه و بلی پووری) رسته سی سره کی نیورسته
 تیکه له که یه و (له ناستی خوی دا رسته یه کی لیکدراوی پینوه سه به
 هوی نامرازی لیکدهری (و))، که به هویی رسته سی شونین که وتووی
 (چونکه هیشتا نه بووم به میمک) هویی دهر براوی رسته سی سره کیه
 روون ده بیته وه. نه گه ریتوبه ته نیا هه رسته شونین که وتووه که
 به کاربیت (چونکه هیشتا نه بووم به میمک) نازاند ریت هویی که بوچ
 جوره بیریکی بیشتر ده گه ریته وه.

هه روا له رسته سی ژیروو دا دیسانه وه هم پینوه ندیه روون
 ده بیته وه: -

(ژیان له بهر نهو خوشه، چونکه نیمه هه موومان نیش ده که نین،
 جه ژانه، ۱۹)

(ژیان له بهر نهو خوشه) رسته سی سره کی نیورسته تیکه له که یه،
 به هویی رسته سی شونین که وتووی (چونکه نیمه هه موومان کار
 ده که نین) هویی دهر براوی نیورسته سره کی یه که روون و ناشکرا
 ده بیت. له وباره دا، که رسته سی شونین که وتووی هویی لایبرد ریت
 نازاند ریت هویی خوش بوونی ژیان چی یه، که له رسته سی سره کی
 دا دهر براوه.

هم رسته تیکه له سی خواره وه ش هه مان پینوه ندی نیوان رسته سی
 سره کی ورسته سی شونین که وتووی هویی روون ده کاته وه: -

نه ویش وه ک براک هی وون بووه، به لام به چه شنیکی تر، چونکه
 هه رگیز بریاری نه داوه روویکاته رووخان و به ره نگاری بیته وه
 (مردنی دیوره یه ک، ۲۱)

رسته سی شونین که وتووی هویی به یارمه تی نامرازی
 گه یه نه ری (چونکه چونکی چونکو)

نامرازی گه یه نه ری (چونکه چونکو چونکی له نووسین و نه

ساتانه بوون، که درویش ته قه لای دها زه فیری پی به ری، شار،
۱۰۲

هر نهوه ته که ناوی (صوفی) بویه بوته هی ریسوارانی ثم
ریگایه، چونکه (صوف) پوشاکیک بووه هر له میژینهوه براوه به
بالای نهوه سانه دا، که بوونه ته خاوه نی ثم بخدهیه، ته صه ووف
چی به، ۱۹۲

هه لاتنه کانیشی وهخت و سه عاتیان رسته ی سهره کی

بو نه بوو رسته ی شوین که وتو هویی به

رسته ی شوین که وتووی هویی

به یارمه تی نامرزی گه به نهری

له بهر نهوه (ی، که)

چونکه به نندی نهو ساتانه / بوون.

که درویش ته قه لای دها زه فیری پی به ری رسته ی شوین

که وتووی دیار خهری به

نامرزی گه به نهری [له بهر نهوه (ی، که)] ش ههروه کو نامرزی
گه به نهری (چونکه) هه مان دهوری سینتاکسی ده گیریت، بو
دارشتنی رسته ی شوین که وتووی هویی و ههروه کو نهویش ده که وینه
سهره تای رسته ی شوین که وتووه که، به لام له رووی به کارهاتیوه چ
له زمانی قسه کردن وچ له زمانی نووسین دا له چاو نامرزی
گه به نهری (چونکه) دا که متر به کاردیت، بو وینه :-

له م رسته تیکه له ی ژوورو دا رسته شوین که وتووه هویی به که به
پیش رسته شوین که وتووه دیار خهری به که که وتووه نهوه ی دووه میان
به نده به رسته شوین که وتووه که ی به که میانه وه، چونکه به لابر دنی
رسته شوین که وتووه دیار خهری که رسته تیکه له که واتای ته واور
نابه خشیت و رسته شوین که وتووه هویی به که لیره دا ناتوانیت به ته نیا
هویی روودانی رووداوی رسته ی سهره کی روون بکاته وه، به لکو
پیوستی به رسته به کی شوین که وتووی دی هه به بو نهوه ی زیاتر
هویی به دیار بخات.

له بهر نهوه ی پی کار بوو، بویه هه همیشه په ست و دلگیر بوو، بیست
چیرۆک.

وا له خواره وه چند نمورونه به که له م جوړه رسته تیکه لانه ی، که
سهر باری هه بوونی رسته ی شوین که وتووی هویی له رسته دا،
رسته به کی شوین که وتووی دیش به دوا دا دیت، وه یا به پیشی
ده که ویت :-

(له بهر نهوه ی پی کار بوو) رسته به کی شوین که وتووی هویی به
به یارمه تی نامرزی گه به نهری (له بهر نهوه) ده ستی پیکردووه
داریز راهه هویی په ستی و دلگیری بکه، که له رسته ی سهره کی
(بویه هه همیشه په ست و دلگیر بوو) روون ده کاته وه که وتووه پیش
رسته ی سهره کیوه.

سه عاتچی چاکت ده کاته وه و سهر له نوی کات پیشان ده دهیت،
به لام وریابه له ممو دوا خوت هه لمه کیسه، چونکه که س باوه پرت پی
ناکات، که نهریتی جیهان له سهر تووه ستابیت، جه ژنانه، ۷۳.

له بهر نهوه ی زانرا کی وای کردووه، رایان کرد، وینه ی هونه رمه ند

(له بهر نهوه ی زانرا کی وای کردووه) رسته به کی شوین که وتووی
هویی به که وتووه پیش رسته ی سهره کی، که بریتیه له (رایان کرد).

وای بو ده هات، که ده پی رووخساری سپی هه لگه رابیت،
چونکه به گجاری سهرمای بوو، وینه ی هونه رمه ند، ۲۱

شوینی رسته ی شوین که وتووی هویی، که به یارمه تی نامرزی
گه به نهری له بهر نهوه ی (ی، که) داریز راهه.

تا بلئی نا هه ننگه کم به لاره خوش بوو، چونکه نهوه به کم جارم
بوو، که له ناو خیزان و مند الان دا هه لسم و دانیشم، فریشته کانی

رسته ی شوین که وتووی هویی، که به یارمه تی نامرزی

سهر زه مین، ۴۷

گه به نه نهری له بهر نه وه (ی، که) دارنیز راه به شپوه به کی گشتی ده که وینه پیش رستهی سهره کیو، و کاتی روودانی رووداوه که ش به پیش کاتی روودانی رووداوی رستهی سهره کی ده که ویت [ههروه کو نه ورسته شوین که وتووانه ی، که به هوئی (چونکه دارنیز راون] او هیندیک جار نه بیت (شهویش به ده گهن) رووداوی ههردوو رسته که، شوین که وتووی هوئی وسهره کی له په کات دا ده بن. بو وینه :-

له بهر نه وه ی که تاریکی داهات رستهی شوین
چرای ژووره کانی داگیرساند که وتووی هوئی به
رستهی سهره کی به

له بهر نه وه ی میوانی توین، ده بیت ریزو حورمه تمان لی بنیت.
له بهر نه وه ی میوانی توین رستهی شوین که وتووه هوئی به
ده بیت ریزو حورمه تمان لی رستهی سهره کی به
بنیت.

رستهی شوین که وتووی هوئی، که به یارمه تی نامرازی گه به نه نهری له بهر نه وه (ی، که) دارنیز راه نه ویش له نیو هیندیک رستهی تیکه ل دا ناتوانیت هوئی روودانی رووداوی نیورستهی سهره کی به تنیا روون بکاته وه، به لکورستهی شوین که وتووی جوړی دی یارمه تی دهن، بو وینه :-

کار به ده ستانی خهسته خانه که وایان به پیوست زانی، که به زووترین کات کوړه که ی بو ناماده بکه ن، له بهر نه وه وتومبیلیکی تاییه تیان نارد به شوین کوړه که ی دا، فرشته کانی . ه
کار به ده ستای خهسته خانه که ی وایان رستهی سهره کی
به پیوست زانی

که به زووترین کات کوړه که ی رستهی شوین که وتووی
بو ناماده بکه ن بهرکاری

له بهر نه وه وتومبیلیکی تاییه تیان رستهی شوین که وتووی
نارد به شوین کوړه که ی دا هوئی

نه انجام

له نه انجامی هم لیکولینه وه به دا نه وه مان بو روون ده بیته وه، که وا رستهی شوین که وتووی هوئی جوړیکه له جوړه کانی رستهی شوین که وتووه له نیورستهی تیکه ل دا.

رستهی شوین که وتووی هوئی وه کورسته شوین که وتووه کانی دی نامرازی گه به نه نهر هاویه شی پیک هینانی ده کات وده که وینه سهره تالی رسته که وه به لآم نه وه ی هم نامرازه گه به نه رانه له جوړه نامرازه گه به نه ره کانی دی جیای ده کاته وه سهره خوئی به کار هینانیتی تنیا له جوړه رسته شوین که وتووه دا، به واتا هاویه شی پیک هینانی جوړی دی رستهی شوین که وتووناکن و هه ر تاییه تن به رستهی شوین که وتووی هوئی به وه نامرازه گه به نه ره کانی برتین له (چونکه چونکو چونکی) و (له بهر نه وه ی - که) .

شوینی رستهی شوین که وتووی هوئی له نیورستهی تیکه ل دا به پی جوړی نه و نامرازه گه به نه ربه، که هاویه شی پیک هینانی

له دوورستانه ی پیشوو دا کاتی روودانی رستهی شوین که وتووه به پیش کاتی روودانی رووداوی رستهی سهره کی که وتووه، به لآم له دوورستانه ی خواره وه دا کاتی روودانه که له نیو هه ر دوورسته دا (شوین که وتووه و سهره کی) بو په کات ده گه رینه وه :-

له بهر نه وه ی ماموستامان بوو، زور ریزمان لی دهنه .
له بهر نه وه ی که نه خوش بوو، توانای قسه کردنیشی نه بوو.

له گه ل نه وه ی کاتی روودانی رووداوی نیو هه ر دوورستهی سهره کی و شوین که وتووی هوئی له دوورستانه ی ژووروودا بو په کات ده گه رینه وه، به لآم نه گه ر به ووردی سهرنج له کاته کانیان بدریت، نه وا ده بندریت نه وه که سه ی، که ریزی لیندراوه له رستهی په که م دا ده بیت پیشتر بو بیته ماموستا، نه ک تنیا له و کاته ی، که ریزی لیندراوه، هه روا نه وه که سه ی، که قسه ی بو نه کراوه، هه ر ده بیت پیشتر نه خوش که ویتیت، نه ک هه ر تنیا له و کاته ی، که قسه ی بو نه کراوه، به واتا جیساوازی په ک له کاتی روودانی رووداوه کان دا هه ر هه یه .

سهر زه مین، ۲۵

نهم نهوساته له دلئی خوئی دا بهم قسه یه ی باوکی نه دوت نامین، چونکه به دهستی یه وه مارانگاز بوو، شار، ۶۷

له دیالیکتی کرمانجی ژوروش دا نامرزی گه به نهری (چونکی) هر وه کو (چونکه) ی دیالیکتی کرمانجی خواروو به کار دیت وه مان مه بهستی سینتاکسی ده گیریت وه مان واتاش ده به خشیت و ده که ویته سهر تای رسته ی شوین که وتوو که ورسته شوین که وتوو که ش به شیوه یه کی گشتی ده که ویته دوا ی رسته ی سهره کی یه وه:

من نه قیت دلئی وان ژمه بمینت، چونکی خوش مروفن، خان و مان، ۱۵

لهوا دبینن چهیرانوگ گه له جارا فی ریکی دگرت و به رددت، چونکه دبینن به هرا پتر چوارن دبنه سی و دوو پتر تر مینا فان نمونا... چهیرانوگ، ۹

له رسته ی یه کهم دا:

من نه قیت دلئی وان ژمه بمینت رسته ی سهره کی

چونکی خوش مروفن رسته ی شوین که وتوو ی هویی

له رسته ی دووهم دا:

لهوا دبینن چهیرانوگ گه له رسته ی لیکدراوی

جارا فی ریکی دگرت و به رددت پیوهسته، لیره دا

چونکه دبینن به هرا پتر چوارن رسته ی سهره کی یه

دبنه سی و دوو پتر تر مینا رسته ی شوین که وتوو ی

فان نمونا... هویی یه

وه نه بیت رسته ی شوین که وتوو ی هویی، که به نامرزی

قسه کردن دا به شیوه یه کی فراوانتر به کار دیت له چاو نه و نامرزه گه به نهرانه ی دی، که رسته ی شوین که وتوو ی هویی پیک ده هینن و همیشه ش ده که ویته سهره تای رسته ی شوین که وتوو که.

شوینی نه ورسته شوین که وتوو ی، که به یارمه تی نامرزی گه به نهری (چونکه) ده ست پی ده کات به شیوه یه کی گشتی ده که ویته دوا ی رسته ی سهره کی له نیورسته ی تیکه ل دا.

لهم رسته ی تیکه لانه ی خواره وه دا رسته ی شوین که وتوو ی هویی که وتوتنه دوا ی رسته ی سهره کی یه وه: -

دهرگا که نه وه نده سه وزو جوان بوو، نه ی ویرا به ده ست لئی دا، چونکه دهستی رهش و دوو که لاری بوو (پیکه نینی گه دا، ۲۰)

ماوه یه ک بوو، دارشکینیک بی کار و فرمان رای ده بوارد، چونکه دهسکی ته شوینکه ی شکابوو، بیست چیروک،

له رسته ی یه کهم دا: -

دهرگا که نه وه نده سه وزو جوان رسته ی لیکدراوی

بوو، نه ی ویرا به ده ست پیوهسته و لیره دا

لئی دا رسته ی سهره کی یه

چونکه دهستی رهش و رسته ی شوین که وتوو ی

دوو که لاری بوو هویی.

له رسته ی دووهم دا: -

ماوه یه ک بوو، دارشکینیک بی رسته ی لیکدراوی

کار و فرمان رای ده بوارد پیوهسته و لیره دا

چونکه دهسکی ته شوینکه ی رسته ی سهره کی یه

شکابوو. رسته ی شوین که وتوو ی

هویی یه.

هر روا لهم رسته ی خواره وهش دا رسته ی شوین که وتوو ی هویی که وتوتنه دوا ی رسته ی سهره کی یه وه: -

نه ویش ماوه یه ک به دوا یان که وت ویا شان وه ستا، چونکه راکردن دادی نه دا، وینه ی هونه رمه ند، ۱۸.

دلهم لهو قسه یه داخو رپا، چونکه وام زانی له ناوچوو، فریشته کانی

گه به نه ری (چونکه) ده سټی پینکرووه، همیشه بکه وینه دواى رسته یی سهره کیوه، به لکو هیندیک جار ده که وینه نیوان رسته سهره کیکه وه و هه بوویشی له م شوینه دا زیاتر بو بایه خ دانه به و هو به یی، که رووداوی روودانی رسته سهره کیکه روون ده کاته وه :-
توش، چونکه وه کوئو بی ویزدان و بی به زه ییت، به قسه ت کرد، شار، ۸۱

له م رسته یه یی ژور وودا (توش به قسه ت کرد) رسته سهره کیکه یه و (چونکه وه کوئو بی ویزدان و بی به زه ییت) رسته یی شوین که وتووی هو یی به .

هه روا له م رسته یی خواره وش دا رسته یی شوین که وتووی هو یی که وتووه پیش گوزاره یی رسته یی سهره کیوه، به وانا که وتووه نیوان نیهادو گوزاره وه :-

نه وزاد، چونکه برا گه وره یانه، شوینی باوکی گرتووه وه .

به هار، چونکه ماران گازبوو، له خشه یی مار ده ترسا .

نازاد، چونکه باوهر به خو بوو، له خویندن دا سهره که وتوو بوو .

چهند رسته یه کی شوین که وتوو له نیو رسته یه کی تیکه ل دا

هیندیک جار رسته یی شوین که وتووی هو یی به ته نیا له رسته یی تیکه ل دا نایه ت، به لکو رسته یی شوین که وتووی جوهره کانی دی له گه ل دا دیت و نه وه یی له م جوهره رسته تیکه لانه دا سهرنج راکیشه نه وه یی، که رسته شوین که وتوو کان هه ر خو یان به ته نیا به وانا تا که تا که له گه ل رسته یی سهره کی دا واتای رسته سهره کیکه ته وانا که ن، به لکو تیکرای رسته شوین که وتوو کان واتای ته وای بی ده به خش و زیاتر روونی ده که نه وه، هه ره وک له م رسته یی ژیر وودا بو مان روون ده بیته وه :-

من زور مه منونی نه و که سه م، که تی گه یاندم نیوه دایک و باوکی راسته قینه یی من نین، چونکه تا نیستا هه ر چه کتان بو من کرد بیت هیچ منه تم لی نه زانیوون، چونکه دایک و باوک

هه رچه کی بو مندالی خو ی بکات پیوستی سهر شانیتی و منه تی نی یه، فریشته کانی سهر زه مین، ۶۰

من زور مه منونی نه و که سه م رسته یی سهره کی به

که تی گه یاندم نیوه دایک و باوکی راسته قینه یی من نین . رسته یی شوین که وتووی گوزاره یی به

چونکه تا نیستا هه رچه کتان بو من کرد بیت هیچ منه تم لی نه زانیوون رسته یی شوین که وتووی هو یی به (ژماره - ۱)

چونکه دایک و باوک هه رچه بو مندالی خو ی بکات پیوستی سهر شانیتی و منه تی نی یه رسته یی شوین که وتووی هو یی به (ژماره - ۲)

نه گه ر له م رسته یی ژور وودا رسته شوین که وتوو گوزاره یی به که لا بیدریت، نه و رسته تیکه له که له رووی واتاوه ناتاوه ده بیت و هه ست به هه بوونی نه نیک ده کریت، که له م ناوه دا په رده یی به سه ر دا دادراوه، وه یا لا بردراوه، چونکه رسته که به م جوهره یی لی دیت :

(من زور مه منونی نه و که سه م، چونکه تا نیستا هه ر چه کتان بو من کرد بیت هیچ منه تم لی نه زانیوون .)

بو به هه بوونی رسته شوین که وتوو گوزاره یی به که زور پیوسته و رسته شوین که وتوو هو یی به که به وه وه وش به نده .

نه وه یی له م رسته یی پیش وودا دیسانه وه سهرنج راکیشه به کاره یانی نامرازی گه به نه ری (چونکه) به بو دوو جار ان، که نوو سه ر ده یه توانی بو جاری دو وه می به کاری نه هینت چونکه له روون کردنه وه یی هو یه که یی دا هه ر به رده وامه و هیچ باریکی سینتاکسی تازه یی نه خستو ته سه ر، بو به له بریتی نامرازی گه به نه ری (چونکه) ده با نامرازی لیکده ری پیوه ست (وی وه یا هه ر فاریزه یی به کاره یانیا راستر بوو و هه مان واتاشی ده به خش یی .

وینه یه کی دی بو نه و رسته تیکه له یی، که له رسته یه کی شوین که وتووی زیاتری تیدا به دی ده کریت و یه کی کیش له م رسته شوین که وتوو انه هو یین :-

هه لانه کانی شی وه خت و سه عاتیان بو نه بوو، چونکه به ندی نه و

سه‌رچاوه

- ١- آ. ن. گفوزديف، زماني روسي هاوچهرخ بهرگي دووم، موسكو، ١٩٦٨، ٢٦٩ - ٢٧٣
 - ٢- ن. س. فالگينا، سيتناكسي زماني روسي هاوچهرخ، موسكو، ١٩٧٣، ٣٢٤ - ٣٢٦
 - ٣- م. ستپانوفا، زماني روسي بوهممووان، موسكو، ١٩٧٨، ١١١
- ئو سه‌رچاوانه‌ي رسته‌يان لي ده‌هيندراوه :-

- ١- احمد عبدالله زهرو، حهيرانوك، به‌غدا، ١٩٨٧
- ٢- نازاد حه‌مه شريف، مردني ذبوه‌به‌ك، (وه‌رگيرانه)، به‌غدا، ١٩٨٤
- ٣- نازاد حه‌مه شريف، ونبه‌ي هونه‌رمه‌ند له تافي لاويدا (وه‌رگيرانه)، به‌غدا، ١٩٨٧
- ٤- نعيم شيخ علائه‌ددين نه‌قشه‌ندي، ته‌صه‌وف چي به؟، به‌غدا، ١٩٨٥
- ٥- ته‌ها نه‌حمه‌د صالح، فرشته‌كاني سه‌ر زمين، به‌غدا، ١٩٧٥
- ٦- حسين عارف، شار، به‌غدا، ١٩٨٧
- ٧- صادق بهاء‌الدين ثاميدي، خان ومان، به‌غدا، ١٩٨١
- ٨- دوكتور عيزه‌دين مه‌تاه‌رسول، جه‌زنانه (وه‌رگيرانه)، به‌غدا، ١٩٨٢
- ٩- د. كوردستاني موكرياني، بيست چيروكي فولكلوري كوردي، هه‌ولير، ١٩٨٤

ده‌كات، ئه‌ورسته شوين كه‌وتوه‌ي، كه به يارمه‌تي ئامرازي گه‌به‌نه‌ري (چونكه) پي‌ك هاتوه به شيوه‌به‌كي گشتي ده‌كه‌ويته دواي رسته‌ي سه‌ره‌كي له‌نيورسته‌ي تي‌كه‌ل دا، به‌لام ئه‌ورسته شوين كه‌وتوه‌ي، كه به هاوكاري ئامرازي گه‌به‌نه‌ري له‌به‌رئوه‌ي (كه) بنيات نراوه به گشتي ده‌كه‌ويته پيش رسته‌ي سه‌ره‌كي .
 كاتي رووداني رووداي رسته‌ي شوين كه‌وتوي هوي به پيش كاتي رووداني رووداي رسته‌ي سه‌ره‌كي ده‌كه‌ويت و هينديك جار نه‌بيت رووداي هه‌ردوورسته‌كه - شوين كه‌وتوي هوي رسته‌ي سه‌ره‌كي له يه‌ك كات دا ده‌بيت .

په‌راويز

- ١- نوري علي امين، ريزماني كوردي، سليمان، ١٩٦٠، ٥٥
- ٢- ك. ك. كورديف، زماني كوردي، موسكو، ١٩٦١، ٧١
- ٣- كه‌ريعي ئه‌يوبي وي. آ. سميرنوفا، ده‌اليكتي كوردي موكري، لينينگراد، ١٩٦٨، ١٤١
- ٤- محه‌مه‌د نعيم هه‌وراماني، زاري زماني كوردي له ترازووي به‌راورددا، به‌غدا، ١٩٨١، ٣١٢
- ٥- زهري آ. يوسوپوفا، شيوه‌ي سليمان زماني كوردي، موسكو، ١٩٨٥، ١٢٦
- ٦- د. كوردستاني موكرياني، سيتاكي رسته‌ي ساه: به‌غدا، ١٩٨٦، ٨٣

المجلة التابعة السببية

● د. كردستان موكرياني ●

كلية الآداب - جامعة صلاح الدين

ان الجملة التابعة السببية المنظمة اداة الوصل (چونكه) تقع في المرتبة الثانية ضمن الجملة المعقدة، اي ان الجملة الرئيسية تسبقها من حيث الترتيب، اما الجملة التابعة السببية المبتدئة باداة الوصل (له‌به‌رئوه‌ي) (-كه) فأنها تسبق الجملة الرئيسية في الجملة المعقدة.

ان زمن حدوث الحدث في الجملة التابعة السببية يسبق زمن وقوع الحدث في الجملة الرئيسية وأحياناً يتطابق زمن الحدثين أو الظاهرتين في الجملتين الرئيسية والتابعة لها.

تصاغ الجملة المعقدة مع الجملة التابعة السببية بواسطة اداة الوصل [(چونكه - چونكو - چونكي)]، (له‌به‌رئوه‌ي) (-كه) ، وتقع هذه الادوات النحوية عادة في بداية الجملة التابعة السببية، والملاحظ ان اداة (چونكه چونكو چونكي) هي اوسعهم استعمالاً في لغة التكلم والكتابة ايضاً.

توضح الجملة التابعة السببية سبب وقوع الحدث في الجملة الرئيسية ضمن الجملة المعقدة يلاحظ ان موقع الجملة التابعة السببية في الجملة المعقدة له تماس مباشر بالاداة النحوية، حيث